

ФІНАНСОВІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Визначено основні види можливого розвитку природно-заповідного фонду, місце мотиваційного фактора у сфері розвитку природно-заповідного фонду України, проаналізовано основні вектори мотиваційних зв'язків суб'єктів у даній сфері та досліджено динаміку фінансових надходжень до природно — заповідного фонду України.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, мотив, мотивація, мотиваційні зв'язки, фінансування.

Постановка проблеми. За інформацією Мінприроди, природно-заповідний фонд України (ПЗФ) станом на 11 листопада 2011 р. нараховує 19 природних та 4 біосферні заповідники, 47 національних природних парків, 2922 заказника, 3245 пам'яток природи, 28 ботанічних садів, 54 зоологічних парків, 547 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 58 регіональних ландшафтних парків, 803 заповідних урочища. І все ж, наявне відставання розвитку мережі природно-заповідних територій в Україні порівняно з країнами Європи, де показник заповідності становить у середньому близько 15%. Подолання наявного розриву в показниках з країнами Європи потребує перш за все встановлення певних мотивацій для розвитку природно-заповідного фонду, що потребує досконального дослідження даного питання, особливо з точки зору фінансових підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню певних аспектів розвитку природно-заповідного фонду України присвятили свої праці такі науковці як Н.М. Андреева, Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, З. В. Герасимчук, Б. М. Данилишина, С. І. Дорогунцов, Я. В. Коваль, А. С. Лисецький, Л. Г. Мельник, Є. В. Мішеніна, В. С. Міщенко, Я. Б. Олійник, В. Г. Сахаєв, А. В. Степаненко, М. І. Фашевський, С. К. Харічков, Л. Г. Чернюк та інші.

Метою статті є дослідження з фінансової точки зору мотиваційного фактора у сфері розвитку природно-заповідного фонду України.

Виклад основного матеріалу. Природно-заповідний фонд України є інститутом державної влади в перманентному активному генезисі. Прикладом перманентного розвитку можуть бути норми закону України «Про державний бюджет України на 2012 рік», що вносять масу новел в структуру регулювання ПЗФ. Безумовно важливою є структурно-ієрархічна зміна в статусі ПЗФ як юридичної особи в ієрархії влади – об'єкти ПЗФ, в структурі Державного агентства лісових ресурсів України, втратили свою економічну автономію та вимушені отримувати кошти через узгодження на транзакцію з боку Державного агентства лісових ресурсів України. Закон України «Про державний бюджет України на 2012 рік» повністю скасовує категорію класифікатора видатків Державного бюджету України № 1901080 – «збереження природно-заповідного фонду» та передбачає перенесення запланованих коштів на категорію класифікатора видатків Державного бюджету України № 1901060 – «ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів у лісовому фонді», що безумовно нівелює економічну автономію ПЗФ[1]. Слід зазначити, що більшість фахівців прогнозують зазначеним змінам бути каталізатором деградаційних процесів в ПЗФ з огляду на вельми можливе фінансування ПЗФ за так званим «залишковим принципом». Фінансування класифікатора видатків Державного бюджету України № 1901060 передбачене в розмірі практично 576,5 мільйонів гривень, тоді як видатки на збереження ПЗФ у 2011 році склали лише 53 мільйони гривень[2]. Наведені вище

цифри яскраво відображають реальну можливість «розчинення» потреб ПЗФ України в структурі потреб Державного агентства лісових ресурсів України. З огляду на наведені структурні зрушення, важливим постає формування доконаного та полівекторного плану з формування альтернативних по відношенню до Державного бюджету каналів фінансування ПЗФ. Структура та вектор розвитку ПЗФ залежать від багатьох факторів, серед яких одним з пріоритетних є фактор мотивації, який у статті розглядатиметься з фінансової точки зору. З метою доктринально вірного структурування нижче наведених міркувань, визнано за доцільне надати дефініцію базовим категоріям: «фінансування» та «мотивація».

Фінансування – це активний процес з транзакції (переходу права власності в розрізі розпорядження) грошових коштів від суб'єкта фінансування до реципієнта за умов цільового використання, опціональної темпоральної обмеженості права розпорядження на грошові кошти, плановості виділення грошових коштів, опціональної ретроспективної економічної відповідальності та опціональної форми фіксації юридичного факту транзакції. Наявність опціональних елементів в дефініції прямо обумовлена наявністю різних за наповненням векторів фінансування – «бюджет-бюджет», «бюджет-приватний сектор», «приватний сектор-приватний сектор» і т.п. Фінансування, як складову більшості значущих для ПЗФ процесів, важко переоцінити.

Мотивація – є суб'єктивною структурою свідомості, що обумовлює наявність потреби у вчиненні актів (дії чи бездіяльності) й опосередковується аксіологічними, фізіологічними, психічними та іншими когнітивними процесами. Наявність чи відсутність мотивації у особи є одним з головних чинників в динамічному розвитку будь-якого процесу і структура ПЗФ не є винятком. Безумовним є факт того, що мотивація опосередковує всі види розвитку: екстенсивний та інтенсивний; позитивний, ретроспективний, негативний та консерваційний. Розвиток – це фактично формалізоване в темпоральних межах існування об'єкта.

Екстенсивний розвиток – це структурні зрушення в досліджуваній системі, що візуалізуються в ординарному збільшенні її складових частин без зміни якісного та функціонального забарвлення.

Інтенсивний розвиток - це структурні зрушення в досліджуваній системі, які візуалізуються в якісних та функціональних змінах складових частин системи, що фактично може призвести до виникнення кардинально нового утворення.

Позитивний (еволюційний) розвиток – одна з форм видозмінення системи, яка характеризується сталим характером існування, взаємообумовленістю зміни елементів та спадковістю набуття якісних ознак в системі. Еволюція системи не завжди пов'язана із засвоєнням тільки «позитивного», за аксіологічним забарвленням, досвіду елементів системи. Будь-яке сприйняття наступниками досвіду та видозмінення системи з його урахуванням буде позитивним.

Ретроспективний (деградаційний) розвиток - одна з форм видозмінення системи, яка характеризується зворотними, за вектором направленості, видозміненнями системи, що полягають у відмові від існуючої побудови структури та переході до однієї з вже раніше існуючих моделей.

Консерваційний розвиток – це одна з форм існування системи, за якої якісне та кількісне наповнення системи є найбільш формалізованим та сталим і не підлягає зміні з огляду на вибір відповідної концепції. Ретроспективний розвиток відрізняється від консервативного тим, що ретроспективний розвиток візуалізує зворотну динаміку, а консервативний розвиток візуалізує сталість. Ретроспективний розвиток після активної фази та досягнення точки біфуркаційної стійкості, може трансформуватись у консерваційний розвиток.

Негаторний розвиток – це своєрідна ізоформа позитивного та ретроспективного розвитку в межах однієї моделі, що характеризується керованою деградацією або повною ліквідацією окремих структурних елементів з метою еволюційного розвитку інших елементів системи. Одним з прикладів негаторного розвитку є сучасний «кризовий» менеджмент, що полягає в оцінці реального стану в установі та ліквідації усіх статей видатків, що є неліквідними або мало ліквідними з одночасним перерозподілом звільнених коштів.

Щоб уникнути ретроспективного та негаторного розвитку ПЗФ України, варто втілити у життя пропозицію Т.П. Галушкіної та А.Й. Жемба щодо реформування існуючої системи управління природоохоронної діяльності, а саме - створення організаційних основ і відповідних спонукальних стимулів розвитку ресурсного менеджменту в Україні як якісно нової парадигми управління природокористуванням. При цьому поступовий перехід України на шлях сталого розвитку через поглиблення ринкових перетворень неможливий без визначення якісно нової моделі екологічного управління та формування ідеологічної платформи природо-ресурсного менеджменту[3].

Всі зазначені вище види розвитку потенційно можливі для впровадження у системі ПЗФ, проте коефіцієнт корисної дії та питома вага фінансових витрат в них будуть суттєво відрізнятись. Схему фінансування ПЗФ України можна зобразити наступним чином (рис 1):

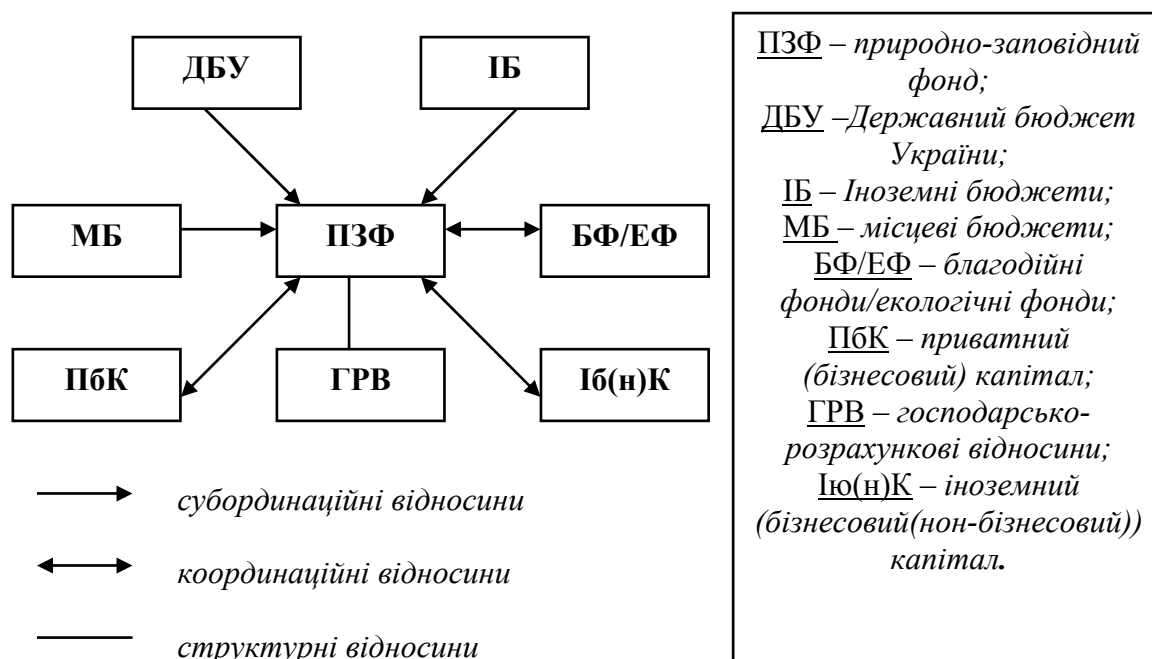

Рис. 1 - Схема фінансування ПЗФ України

Субординаційні відносини стосовно фінансування ПЗФ притаманні Державному бюджету України, іноземним бюджетам, місцевим бюджетам. Субординаційним відносинам властиві: відсутність конклюдентних дій з боку ПЗФ, як ініціації відносин, формальна підпорядкованість розпоряднику коштів, реальний моніторинг за витратами коштів, виключно цільовий характер використання тощо.

Координаційні відносини, в розрізі фінансування ПЗФ, притаманні приватному (бізнесовому) капіталу, благодійним фондам/екологічним фондам, іноземному (бізнесовому(нон-бізнесовому)) капіталу. Координаційним відносинам властиві:

рівноправність сторін, акцептування відносин, взаємний моніторинг, співпраця на договірних засадах тощо.

Структурні відносини, стосовно фінансування ПЗФ притаманні господарсько-розрахунковим відносинам. Структурним відносинам властиві: виключно суб'єктивна ініціація, отримання обумовленого законом прибутку (надання державних послуг тощо), використання отриманих коштів в статутній діяльності шляхом провадження витрат зі спеціального фонду тощо. Динаміка надходжень до спеціального фонду ПЗФ для провадження господарсько-розрахункової діяльності представлена (в таблиці 1 та на рис. 2) [4]:

Таблиця 1 Динаміка надходжень до спеціального фонду ПЗФ

Рік	Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах), млн. грн.	Заготівля деревини, тис.куб.м	Відтворення лісів, тис.га	Площа мисливських угідь, тис.га	Заповідники, національні природні парки (площа, тис.га)
2007	34,8	124,6	2,4	2425,7	49,7
2008	36,9	100,5	2,7	2416,9	71,0
2009	35,9	88,3	3,5	2500,8	71,0
2010	42,7	88,5	3,4	2535,2	71,6
2011	47,1	91,4	2,4	2513,6	99,4

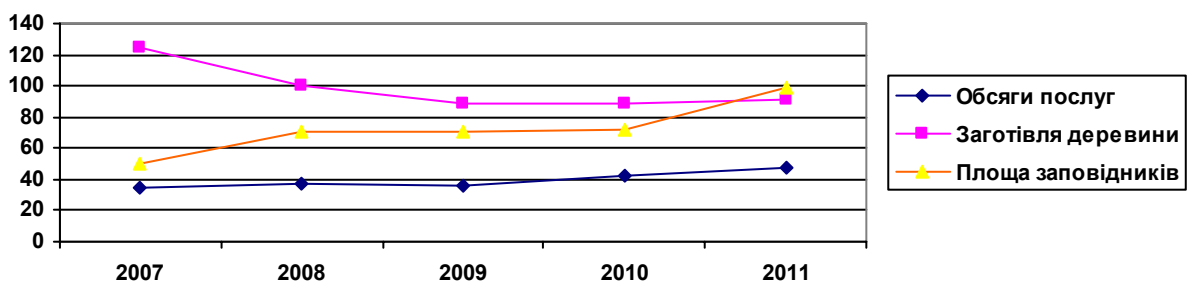

Рис. 2 - Динаміка надходжень до спеціального фонду ПЗФ

Визначивши види розвитку та з'ясувавши дефініції категорій «мотивація» та «фінансування», важливо окреслити вектори мотиваційних процесів. Найбільш наочною схемою візуалізації векторів мотиваційних процесів вбачається схема мотиваційних зв'язків суб'єктів правовідносин в сфері ПЗФ, яка представлена на рис.3:

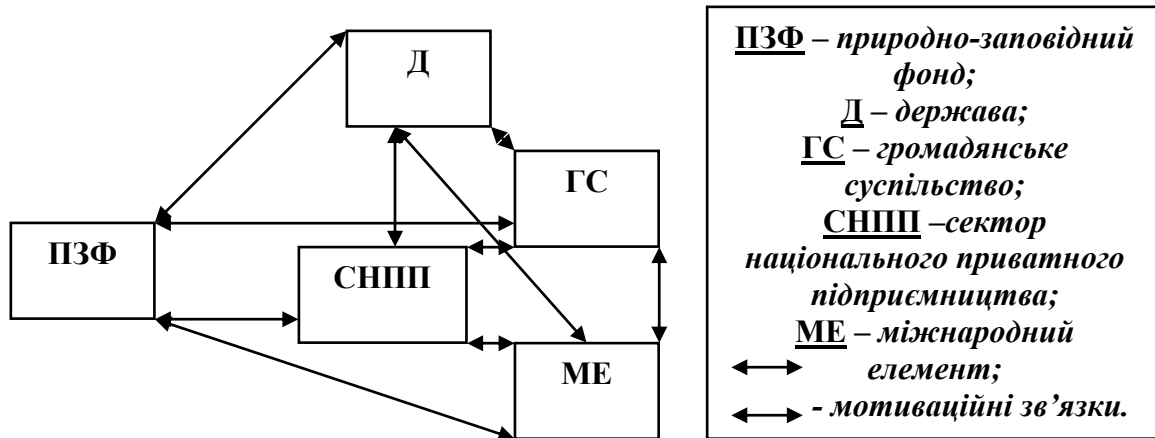

Рис. 3- Схема мотиваційних зв'язків суб'єктів правовідносин у сфері ПЗФ

Наведена на рис.3 схема безумовно потребує пояснень, які доцільно розпочати з позиціонування наведених суб'єктів правовідносин в сфері ПЗФ:

- ПЗФ – інститут державної влади, що включає в себе: природні та штучні активи, організаційно-штатну структуру працівників, доктринальні та практичні надбання тощо. Базовим репрезентуючим суб'єктом в сфері мотивації безумовно виступають фізичні особи, що знаходяться у трудових відносинах з керуючим суб'єктом по відношенню до ПЗФ та працюючими в сфері ПЗФ.
- Держава – інститут суспільної влади, що уособлюється в діяльності 4-х гілок державної влади: законодавчої (приклад: Верховна рада України), виконавчої (приклад: Кабінет Міністрів України), судової (приклад: Верховний суд України, Конституційний суд України) та контрольно-наглядової (приклад: Прокуратура України, Служба безпеки України). Кожен з наведених у прикладах представників влади має можливість до мотивації розвитку ПЗФ, що буде візуалізовано прикладами мотиваційних зв'язків нижче.
- Громадянське суспільство – один з соціальних інститутів, що уособлюється в формуванні колективного суб'єкта у вигляді певної кількості самоорганізованих фізичних осіб (громадян та біженців, крім апатридів та біпатридів) з метою регулювання сфери відносин, що не регулюється державою чи лобіювання колективних інтересів в регульованій державою сфері. Громадянське суспільство можна представити територіальною громадою, профспілкою, природоохоронною організацією, незалежними від держави засобами масової інформації, релігійними організаціями тощо.
- Сектор національного приватного підприємництва - фізичні особи та підприємства, установи організації, резиденти України, що займаються підприємницькою діяльністю (систематично (3 та більше разів), на власний ризик, з метою отримання прибутку) і можуть бути представлені в Україні: фізичними особами підприємцями, картелями, консорціумами, концернами, корпораціями тощо.
- Міжнародний елемент – комплексна категорія, в яку включено: суб'єктів підприємницької діяльності нерезидентів, іноземні держави, міжнародні установи, організації тощо.

Проаналізувавши наведені суб'єкти правовідносин в сфері ПЗФ, повинно виникнути щонайменше 2 доцільних питання. Чому наведені колективні суб'єкти, тоді як дефініція категорії «мотивація» чітко окреслює суб'єктний характер направленості? Чи можлива мотивація колективного суб'єкта? Відповіддю на перше питання

слугуватиме необхідність візуалізації якомога більш комплексної категорії, що в ході описової частини буде, у вигляді прикладів, аналізована на суб'єктному рівні. Друге питання безумовно матиме в структурі негативну відповідь з огляду на той факт, що кожна особа має свої власні аксіологічні, поведінкові (конформізм, обскурантизм, негативізм, циклотимізм тощо) та психічні особливості, що не дозволять з однаковою силою корисної дії застосовувати один і той же мотиваційний маркер (штучний або природний чинник стимуляції біхевіористської частини особистості). Штучних мотиваційних маркерів переважна більшість і вони є мобільними та змінюваними з огляду на еволюційні процеси у суспільстві. Природні мотиваційні маркери представлені безумовними/базовими потребами людини, що й опосередковують її поведінку (бажання проживати у безпечному для життя місці – є природним мотиваційним маркером).

Спираючись на наведене вище, проаналізуємо всі наявні вектори мотиваційних зв'язків:

I. Ординарні мотиваційні зв'язки (двоелементні/прямої взаємодії):

1. **«ПЗФ-Д»** - природно-заповідний фонд України є інститутом держави Україна та взаємодіє з усіма її (держави) інститутами. Прикладами взаємодії можна назвати:

А. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – Верховна рада України* (у зазначеному випадку та надалі вектори взаємодії двосторонні). Прикладом зворотного вектора (тут і надалі: прямий вектор – це вплив першого за місцем згадування у тексті суб'єкта на другого за місцем згадування у тексті; зворотний вектор – навпаки) формування мотиваційних маркерів є законотворча діяльність Верховної ради України в сфері, що регулює правовідносини в ПЗФ. Саме створення норм законів та надання їм юридичної сили є мотиваційним фактором для трудового колективу співробітників ПЗФ з конформістською моделлю поведінки, а санкціонування цих норм – мотивацією для усіх інших моделей, окрім негативістів. Фінансування зазначеної мотивації провадиться у вигляді фінансування поточної діяльності Верховної ради України з Державного бюджету України та являє собою значні капітальні витрати. Трудовий колектив ПЗФ, в свою чергу, має можливість опосередкованого впливу на Верховну раду України через демократичні інститути виборів, плебісцитів, звернень до народних депутатів тощо.

Б. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – Кабінет Міністрів України*. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів – формування Кабінетом Міністрів України структурованої політики щодо штатного розкладу, рівня заробітних плат, соціальних пільг трудового колективу співробітників ПЗФ, які формалізуються в пропонованих до Верховної ради України статтях видатків у Державному бюджеті України. Такий мотиваційний чинник, як рівень заробітної плати або її більш складний економічний послідовник – конкурентоспроможність заробітної плати, є вельми важливим мотиваційним чинником для формування кадрового складу трудового колективу ПЗФ, а відповідно і його розвитку. Нехтування зазначеним видом мотивації може призвести до кадрового «голоду» та стагнації процесу розвитку ПЗФ. Фінансування зазначеного вектора провадиться зі спеціальних статей видатків Державного бюджету України. Трудовий колектив співробітників ПЗФ, в свою чергу, має законодавчо зафіксований механізм субординаційної взаємодії зі структурами Кабінету Міністрів України, що також мотивує до формування конструктивної позиції, який є одним з етапів еволюційного розвитку структури.

В. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – Верховний суд України, Конституційний суд України*. Зазначені контрагенти трудовому колективу співробітників ПЗФ репрезентують одну гілку влади – судову, проте, вони мають кардинально різні ролі в регулюванні правовідносин. Верховний суд України є вищим судом, за ієрархією

органів судової влади, проте, його влада не носить субординаційного характеру по відношенню до інших судів (апеляційних, місцевих тощо). Верховний суд України є останньою в національній системі судовою інстанцією, рішення якої не підлягають оскарженню в межах національних інституцій. Конституційний суд України знаходиться в сфері унікальної юрисдикції – конституційної. Він має можливість реалізовувати, так звану, ретроспективну конституційну відповідальність, відповідно до усіх норм законів та надавати офіційне тлумачення вищого за юридичною силою нормативного акту прямої дії – Конституції України. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів з контрагентом – Верховний суд України, можна візуалізувати як провадження правосуддя по всіх позовних заявах, що в своїх частинах мають суб'єктів ПЗФ, об'єкти ПЗФ, предмети ПЗФ тощо. Відсутність можливості отримати правосудне рішення не тільки демотивує трудовий колектив співробітників ПЗФ, а й створює перспективу можливого, наприклад, рейдерського захоплення об'єктів ПЗФ. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів з контрагентом – Конституційний суд України, можна візуалізувати як можливість, за допомогою гарантованих законами України засобів, конституційних звернень з метою надання офіційних тлумачень Конституції України чи прийняття рішень про неконституційність тих чи інших нормативів, що регулюють відносини в сфері ПЗФ та протирічять нормам Конституції України. Фінансування усіх судових інституцій провадиться з Державного бюджету України та їх власного спеціального фонду, що наповнюється завдяки отриманню коштів за надання платних послуг. З огляду на формалізований в національному правовому полі принцип незалежності судових інституцій, прямий вплив на них неможливий, проте, опосередкований вплив у вигляді доведення власної законної позиції в межах судового засідання (крім Конституційного суду України) можливий.

Г. Трудовий колектив співробітників ПЗФ – Прокуратура України, Служба безпеки України. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів реалізується за рахунок провадження правоохоронної діяльності, що підтримує режим законності, а у разі порушення законів України – гарантує настання ретроспективної юридичної відповідальності (принцип невідворотності покарання). Особи, які мають в психологічній структурі особистості акцентуації характеру або первинні делінквентні девіаційні відхилення, дуже сильно мотивуються від вчинення злочинів в правовій сфері ПЗФ режимом невідворотності покарання за вчинений злочин та режимом законності. Дієва правоохоронна система є дуже добрим мотиватором від вчинення злочинів. Фінансування правоохоронної системи провадиться за рахунок видатків з Державного бюджету України. Прямий вектор мотиваційних маркерів характеризується можливістю звернення до правоохоронних органів, що гарантує захист та безпеку відповідно до мотиваційної теорії А. Маслоу, займає друге місце в ієрархії мотивуючих потреб кожної людини, одразу після фізіологічних потреб.

2. **«ПЗФ-ГС»** - громадянське суспільство активно взаємодіє з ПЗФ в таких формах (окремі приклади):

А. Трудовий колектив співробітників ПЗФ – профспілкові організації. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів фактично являє собою можливість захисту власних трудових прав в колективній формі у вигляді широкого та внормованого лобіювання інтересів споріднених за принципом сфери роботи груп людей. Наявність позасудового інструменту лобіювання власних трудових інтересів є одним з важливих соціальних мотиваторів, що передбачає сильну та розвинену структуру профспілкової організації. Прямий вектор – можливість формування структури профільної, за об'єктом лобіювання, профспілкової організації. Фінансування вказаної активності провадиться за рахунок рівнозначних внесків усіх членів профспілкової організації.

Б. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – незалежні від держави ЗМІ*. Зворотний вектор формування мотиваційних маркерів являє собою популяризацію діяльності та проектів в сфері ПЗФ через висвітлення у ЗМІ знакових подій та рекламування актуальних екологічних проектів. ЗМІ мають дуже сильний потенціал в сфері формування свідомості громадянина. Реклама та тиражування в ефірі візуальних рядів зі сфери ПЗФ в короткі строки збільшить його (ПЗФ) популярність та вмотивує до активних дій глядачів. Безумовну перспективність зазначеного вектора дещо нівелює той факт, що усі приватні ЗМІ є комерційними проектами та вимагають, в переважній більшості, матеріальних коштів за співробітництво, виділення яких завжди зумовлене узгодженням з керуючою головною структурою, що в більшості випадків призводить до низької вірогідності укладання угоди про співробітництво. Прямий вектор – перспективи з оптимізації виконання поставлених завдань за допомогою ЗМІ – наприклад, рекламування власних проектів в сфері державно-приватного партнерства. Фінансування взаємодії можливе як з боку Державного бюджету України, так і з боку приватного капіталу.

3. **«ПЗФ-СНПП»** - ПЗФ як інститут державної влади, відповідно до актуальної державної політики, знаходиться на стадії становлення та за перспективну мету має залучення комерційних активів(окремі приклади):

А. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – комерційні банки*. Зворотним вектором формування мотиваційних маркерів можна назвати договірну діяльність банків з кредитування проектів ПЗФ. Так склалося, що в Державному бюджеті України не вистачає грошових коштів на реалізацію усіх перспективних програм та проектів в ПЗФ, а відсутність можливості реалізувати власний проект в існуючій системі є одним з мотиваторів для звільнення креативних та перспективних співробітників у сфері ПЗФ. Безумовно, структура ПЗФ є керованою та не може на власний розсуд приймати рішення про отримання кредиту в комерційних банкових установах, проте, наявність навіть такої можливості вже нівелює імперативність неможливості фінансування перспективних проектів. Прямим вектором можна визнати формування бізнесової оферти для розпорядників банківського капіталу, що зумовлює можливість потенційної участі на ринку недержавних коштів. Джерела фінансування – Державний бюджет України та приватний капітал.

Б. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – венчурні організації*. На відміну від банківських установ, які переслідують головну ціль – отримання прибутку за користування грошовими коштами, що надаються реципієнту, венчурні організації мають на меті бізнесове партнерство в реалізації надризикових, проте, ліквідних проектів в сфері ПЗФ. Наявність можливості такого співробітництва, зумовлена цікавістю бізнесу до проектів ПЗФ, в свою чергу створює ще один мотиватор зі зворотним вектором для трудового колективу співробітників ПЗФ. Мотиватором з прямим вектором буде індивідуальна зацікавленість кожного робітника в сфері ПЗФ в створенні економічно обґрунтованого та привабливого проекту розвитку ПЗФ, що дозволить зацікавити венчурні установи. Співробітництво в сфері венчурів не тільки перспективно для всього інституту ПЗФ, але й створює перспективи кожному робітнику як в реалізації власних потреб в кар'єрному зростанні (у разі вдалого укладання угоди), бізнесовому визнанні та отриманні додаткових дивідентів, що визнано одними з основних мотиваційних мотивів в ієрархії мотиваторів теорії Д. Мак Клеелланда. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України та приватний капітал.

4. **«ПЗФ-МЕ»** - світові процеси глобалізації мають своє відображення і в структурі правовідносин між ПЗФ та міжнародними установами та організаціями. Серед можливих варіацій мотиваційних взаємовідносин можна виділити:

А. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – міжнародні судові інституції.* За своєю суттю даний мотиваційний маркер дуже схожий на подібні відносини з національною системою правосуддя, проте, має свої особливості: можливість звернення лише після використання всіх національних засобів захисту; територіальна віддаленість суб'єкта правосуддя; скерованість в діяльності та формування правового поля міжнародними угодами; відсутність дієвого механізму до реалізації рішень в національних умовах та значна питома вага декларативних аспектів в результивній частині вироку. Наявність поза національних засобів захисту основних прав людини та громадянина є важливим мотиватором для сталого розвитку ПЗФ. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України та іноземні бюджети.

Б. *Трудовий колектив співробітників ПЗФ – міжнародні організації.* Міжнародні організації, членом яких є Україна, досить сильно впливають на ПЗФ, використовуючи міжнародні нормативно-правові акти як регулятори правового поля. Як вже зазначалося вище, правові норми є важливим мотиватором для розвитку ПЗФ і в значній мірі опосередковують регульовані нормативами межі біхевіористського елемента особистісної структури. Конвенція «про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення» (прийнята у Вашингтоні, округ Колумбія, 3 березня 1973 року; виправлена в Бонні 22 червня 1979 року), структурує режим та створює передумови з ринкових та поза ринкових механізмів обміну рідкісними видами флори і фауни, що є вельми важливим чинником в розвитку ПЗФ[5]. На відміну від зазначеної вище конвенції, Рамсарська конвенція «про водноболотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів» (прийнята в 1971 році у м. Рамсар, Іран; внесені зміни у 1987 році у місті Реджайна, провінції Саскачеван, Канада), встановлює охоронні нормативи, що передбачають ретроспективну юридичну відповідальність за порушення охоронних норм та мотивують суб'єктів в сфері правовідносин ПЗФ до актів (дій чи бездіяльності) у відповідності до вимог чинних нормативів[6]. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України.

II. Структуровані мотиваційні зв'язки (багатоелементні/опосередкованої взаємодії):

1. **«Д-ГС-ПЗФ»** - структуровані мотиваційні зв'язки мають складну структуру взаємодії та опосередковуються багатьма чинниками. Прикладом наведеної структури мотивації є взаємодія держави з громадянським суспільством, що опосередковує розвиток ПЗФ. Як це можливо? Як вже зазначалося вище, аксіологічний чинник має велике значення в формуванні мотиваційних характеристик особистості. Реалізація державою політики з формування освіченої та талановитої молоді, яка є частиною громадянського суспільства, створить передумови для формування в неї(молоді) позитивних аксіологічних налаштувань під час процесу соціалізації, що в свою чергу зумовить високу мотивацію щодо збереження та примноження національних природних надбань, які є частиною ПЗФ. Інший приклад: розширений та конструктивний діалог держави з профспілковими організаціями в сфері ПЗФ, що матиме логічним продовженням підвищення соціальних стандартів для категорії працівників ПЗФ, підвищить рівень конкурентної привабливості посад в сфері ПЗФ та зумовить позитивну динаміку в формуванні штату. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України, місцеві бюджети, спеціальні фонди.

2. **«Д-СНП-ПЗФ»** - зазначену формулу формування мотивації для розвитку ПЗФ можна візуалізувати в форматі державно-приватного партнерства. Держава, як керуючий по відношенню до інституту ПЗФ суб'єкт, презентує бізнесу публічну оферту з сумісної реалізації комплексних програм в сфері ПЗФ. Бізнес в свою чергу, акцептує оферту, чим мотивує співробітників державного інституту ПЗФ до активних

дій з реалізації проекту, чи відмовляє в співпраці, чим створює мотивацію для поліпшення проекту, вдосконалення економічних викладок, пошуку нових концепцій збільшення економічної привабливості/рентабельності тощо. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України, приватний капітал.

3. **«Д-МЕ-ПЗФ»** - побудова мотиваційних зв'язків за відповідною моделлю в переважній більшості представлена трьома напрямками: регуляторним, правосудним та бізнесовим. Регуляторний напрям полягає у взаємодії держави з міжнародними організаціями, який виливається у імплементації міжнародного законодавства в національну систему права, що в свою чергу зумовлює мотивацію до виконання санкціонованих державою норм законів. Бізнесовий напрямок є аналогом подібних дій на національному рівні з особливостями зносин з нерезидентами. Правосудний напрямок в сучасних реаліях, на жаль, має свої вади, які полягають в тому, що прийняте міжнародними судовими установами рішення підлягає виконанню, а контролювати або виконувати його є обов'язком держави, проте держава, в особі власних інституцій, часто-густо посилається на неможливість виконання рішень міжнародних судів, посилаючись на різні обставини, цей фактор є фактором суб'єктивної демотивації та носить негативний характер. Фінансовим джерелом виступатиме Державний бюджет України, іноземні бюджети.

4. **«ГС-СНПП-ПЗФ»** - громадянське суспільство на високому рівні розвитку має можливість продукувати конкретні ідеї, обов'язковість розгляду яких може ґрунтуватися на підставі рішень органів місцевого самоврядування. Кожна територіальна громада має можливість впливати на локальну політику всередині однієї територіальної одиниці. Поточна реалізація повноважень покладена на місцеві ради, що в межах виконкомів (окрім обласних рад, які їх не мають) та засідань місцевих депутатів мають можливість приймати рішення, що мають юридичну силу нормативних актів. Реалізація ініціатив в розвитку ПЗФ за вказаним сценарієм є близькою за формою до моделі №2, проте ініціатива виходитиме не від держави, а від територіальної громади. Після розробки проектів з реформування ПЗФ та вирішення питання матеріального забезпечення проекту, громадянське суспільство має право на вмотивовану оферту державній владі, як керуючому суб'єкту по відношенню до ПЗФ. Фінансовим джерелом виступатиме приватний капітал та місцеві бюджети.

5. **«ГС-МЕ-ПЗФ»** - відображенням зазначеного вектора взаємодії можуть бути національні харитативні організації з екологічною спрямованістю (приклад, громадська організація «Екологічне здоров'я людини», місто Одеса), які провадять співробітництво з іноземними установами та організаціями (наприклад, Глобальним екологічним фондом, який є незалежним економічним суб'єктом, що провадить власну діяльність з огляду на співробітництво в межах Програми розвитку ООН, Програми охорони навколишнього середовища ООН та програм Світового банку) і безпосередньо впливає на формування аксіологічних настанов особистості в межах безоплатних тренінгів та розповсюдження безоплатних поліграфічних видань, що торкаються проблем в сфері екології та ПЗФ тощо. Фінансовим джерелом виступатиме національний приватний капітал, іноземні бюджети, іноземний приватний капітал.

6. **«СНПП-МЕ-ПЗФ»** - зазначену формулу формування мотивації для розвитку ПЗФ можна візуалізувати у вигляді міжнародної екологічної корпорації, що поєднує в собі як національний, так і міжнародний приватні сектори. Яскравим прикладом міжнародної екологічної корпорації є «Північна екологічна фінансова корпорація» (NEFCO), що на теперішній момент підтримує близько 400 екологічних проектів та повністю відкрита для заснування нових екологічних проектів. Інвестиційний фонд НЕФКО складає більше ніж 113 мільйонів Євро та постійно зростає. НЕФКО провадить діяльність як з повного та безоплатного фінансування екологічних проектів, так і надає

послуги з авалування екологічних угод, екологічного кредитування, екологічної незалежної експертизи тощо[7]. Фінансовим джерелом виступатиме національний приватний капітал, іноземні бюджети, іноземний приватний капітал.

На підставі вищевикладеного можна зробити такі **висновки**:

1. До видів розвитку ПЗФ можна віднести екстенсивний, інтенсивний, позитивний, ретроспективний, консерваційний та негативний розвиток. Той чи інший вид розвитку ПЗФ залежить від вмотивованості суб'єктів правовідносин у сфері розвитку ПЗФ.
2. Мотиваційний фактор є одним з визначальних чинників розвитку природно-заповідного Фонду України. Мотиваційні маркери до розвитку ПЗФ можна класифікувати на штучні та природні, які є динамічними, що обумовлюється еволюцією суспільства та держави.
3. До суб'єктів, які можуть брати участь у сфері розвитку ПЗФУ, слід віднести: державу, громадянське суспільство, сектор національного приватного підприємництва та міжнародній елемент. Між представниками вказаних суб'єктів можуть утворюватися ординарні та структуровані мотиваційні зв'язки щодо розвитку ПЗФ.

Список літератури

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік»// Голос України офіційне видання від 28.12.2011 № 246.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2011 рік»//Голос України офіційне видання від 30.12.2010 № 249.
3. Галушкіна Т.П, Жемба А.Й. Теоретико-методологічні засади природо-ресурсного менеджменту в Україні//Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. - 2010. - Вип. 4. - С. 62 — 70.
4. *Офіційний сайт* Головного управління статистики в Одеській області// <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
5. *Конвенція про міжнародну торгівлю* видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення від 1973 р. з виправленнями від 1979 р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_129.
6. *Конвенція про водно-болотні угіддя*, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів від 1973 р. з поправками від 1982 р. та 1987 р.//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_031
7. *Офіційний сайт* Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО)// <http://www.nefco.org/>

Финансовые подходы к мотивации развития природно-заповедного фонда Украины.

Полянничко Е.В.

Определены основные виды возможного развития природно-заповедного фонда, место мотивационного фактора в сфере развития Природно-заповедного фонда Украины, проанализированы основные векторы мотивационных связей субъектов в данной сфере, а также исследована динамика финансовых поступлений в Природно-заповедный фонд Украины.

Ключевые слова: природно- заповедный фонд, мотив, мотивация, мотивационные связи, финансирование

Financial approaches to the motivation of the Nature Conservation Fund of Ukraine development.

Polyanichko O.V.

This article is devoted to the definition of main types of a nature-conservation fund development. A motivator place in the sphere of the Nature Conservation Fund of Ukraine development is determined. Also the main vectors of motivational relations between actors in this scope are analyzed. The dynamics of arrivals in the Nature Conservation Fund of Ukraine is researched.

Keywords: the naturally-protected fund, reason, motivation, motivational copulas, financing.